

LEADER Zuid-West Limburg 2023-2027

Omgevingsanalyse

17 januari 2023 | IDEA-contactpersoon: Bart.vanherck@ideaconsult.be

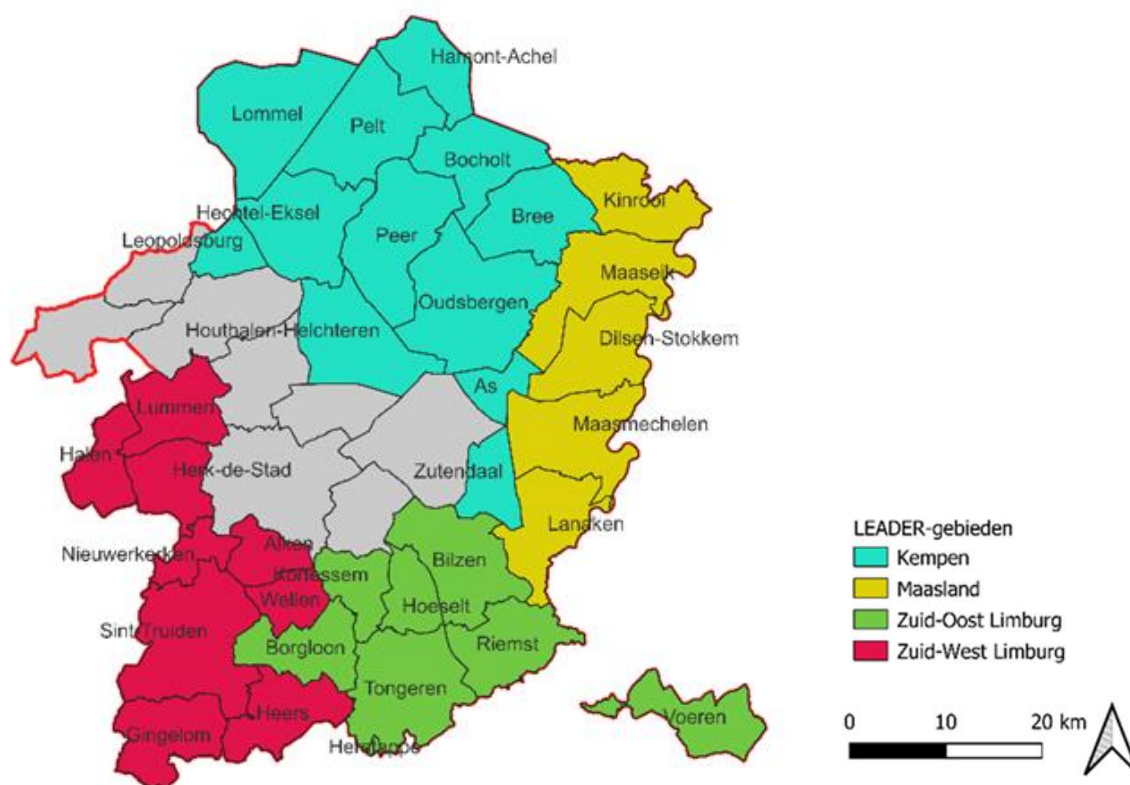
Situering van de LEADER-regio Zuidwest-Limburg

Voor de periode 2023-2027 telt de provincie Limburg 4 LEADER-gebieden. Deze omgevingsanalyse richt zich op de regio Zuidwest Limburg.

De LEADER-regio Zuidwest Limburg telt 9 gemeenten met in totaal 121.110 inwoners (volgens het Rijksregister op 01/01/2022).

De totale oppervlakte bedraagt 427,4 km² of 18% van de totale oppervlakte van Limburg.

Figuur 1: Limburgse LEADER-regio's

Figuur 2: Indeling LEADER-regio Zuidwest Limburg (9 gemeenten)

CONFORM DE VLAAMSE CRITERIA DIE GESTELD WORDEN AAN LEADER-GBIEDEN

De regio beantwoordt aan de criteria die door de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) worden vooropgesteld in het [oproepreglement voor LEADER-gebieden](#): “de bevolkingsdichtheid bedraagt maximum 350 inw/km² (cijfers 2021), of er is een ruimtebeslag van maximum 30% (cijfers 2019)”:

- ▶ Het ruimtebeslag (2019) in de regio bedraagt 24,8% (oppervlakte ruimtebeslag tegenover totale oppervlakte). We gaan daar verder in deze omgevingsanalyse dieper op in.
- ▶ De bevolkingsdichtheid (2021) bedraagt 281 inwoners per km², of 2,8 inwoners per ha. Daarmee noteert de regio onder het Limburgse gemiddelde van 364 inwoners/km². In Tabel 1 Tabel 1 kan afgelezen worden dat achter dit gemiddelde nogal wat variëteit schuilgaat. Waar in Gingelom de bevolkingsdichtheid 150 inwoners/km² bedraagt, is die verhouding in Alken 414.

Tabel 1: inwoners, bevolkingsdichtheid en ruimtebeslag Zuidwest Limburg

	Inwoners (2022)	Inwoners (2021)	Bevolkingsdichtheid (2021) (inw/km ²)	Ruimtebeslag (2019) (%)
Alken	11.768	11.694	414	35,6%
Gingelom	8.485	8.428	150	13,6%
Halen	9.480	9.381	256	24,9%
Heers	7.463	7.347	138	13,5%
Herk-de-Stad	12.764	12.729	296	28,0%
Lummen	15.182	15.094	281	32,2%
Nieuwerkerken	7.031	7.071	314	27,8%
Sint-Truiden	41.483	41.069	383	27,8%
Wellen	7.454	7.424	277	24,8%
LEADER-gebied	121.110	120.237	281	24,8%
Limburg	889.199	883.432	364	30,5%
Vlaams Gewest	6.712.775	6.666.912	489	33,3%

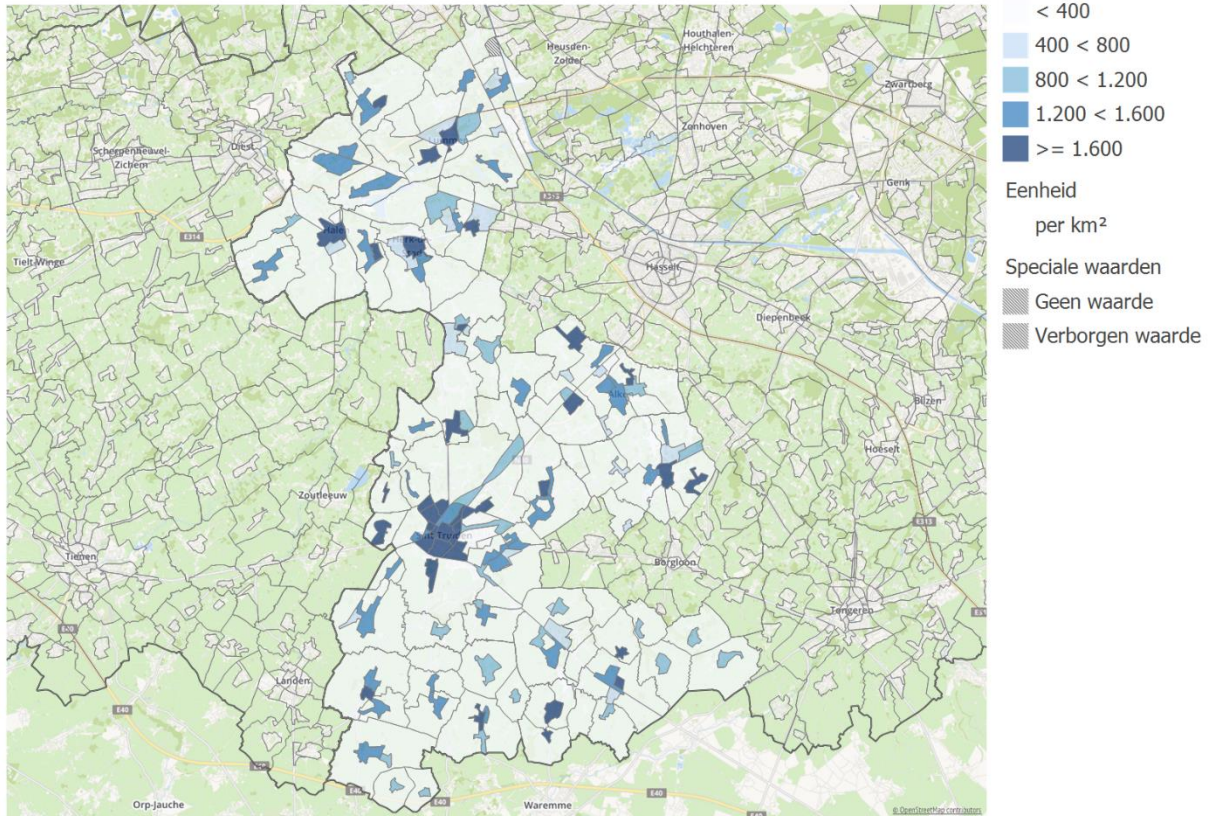
Bron: provincies.incijfers.be

Zoals op onderstaande kaart valt af te lezen, zijn er binnen het gebied wel kernen met hogere concentraties van bewoning. Zo onderscheiden we vooral het centrum van Sint-Truiden.

Figuur 3: bevolkingsdichtheid op niveau statistische sector

bevolkingsdichtheid - 2022 - statistische sectoren

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

Bevolking en demografie

In de LEADER-regio Zuidwest Limburg wonen op 1/1/2022 121.110 inwoners volgens het Rijksregister.

In 2022 was 17,6% van de inwoners minderjarig (2022) (versus 18,4% in Limburg en 19,4% in Vlaanderen). 22,3% was 65 jaar of ouder (2022) (versus 21,4% in Limburg en 20,9% in Vlaanderen). De inwoners in de regio Haspengouw Zuidwest zijn gemiddeld genomen iets ouder in vergelijking met de provincie Limburg: 44,2 jaar versus 43,3 jaar in de hele provincie Limburg en 42,5 jaar in Vlaanderen (2022).

Bovendien tonen de prognoses dat het aandeel 65-plussers tussen 2022 en 2035 zal stijgen van 22,3% naar 27,6%.

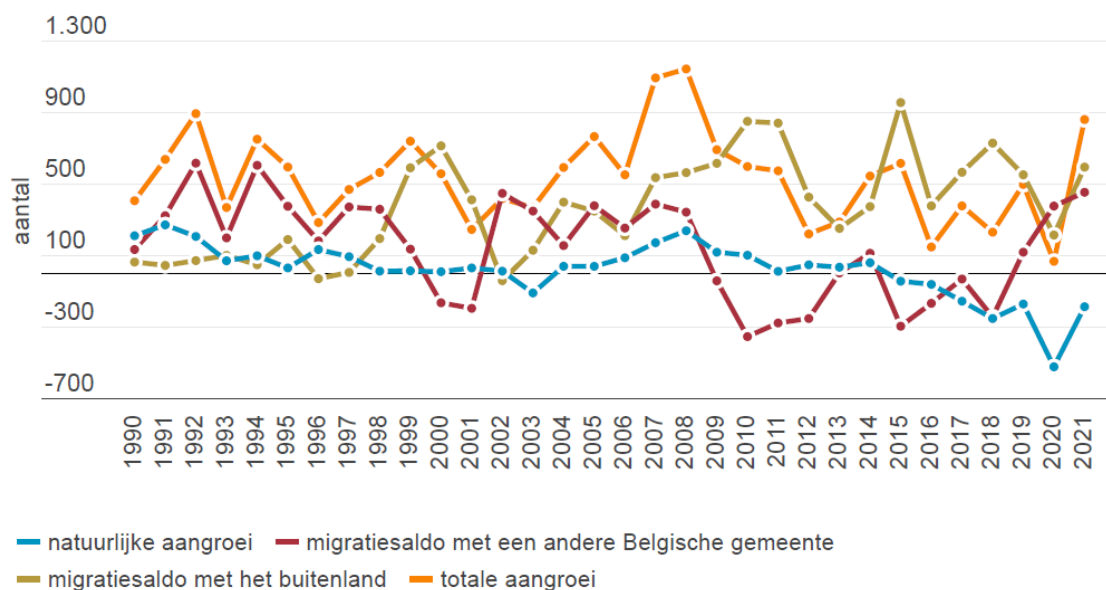
14,8% van de inwoners heeft een niet-Belgische herkomst (30,0% in Limburg en 24,7% in Vlaanderen, 2022). Daarvan is 6,1% afkomstig uit een EU-land (vooral Nederland) en 8,6% van een niet-EU-land (2022).

BEVOLKINGSGROEI

In de loop van de bevolking van regio Zuidwest zien we jaarlijks sterke schommelingen. Waar de groei in 2021 860 inwoners bedroeg, was dat in 2020 67 en in 2019 497. In de laatste drie jaar doen de grootste schommelingen zich voor in stad Sint-Truiden.

De groei in 2021 van 7,1 inwoners op 1.000 is hoger dan het cijfer voor de provincie (6,5) en het Vlaams gewest (6,9). Dat wordt mede verklaard door een hoger aandeel migratie uit het buitenland. Opvallend is dat sinds 2015 de natuurlijke aangroei negatief is: er sterven dus meer mensen dan er geboren worden.

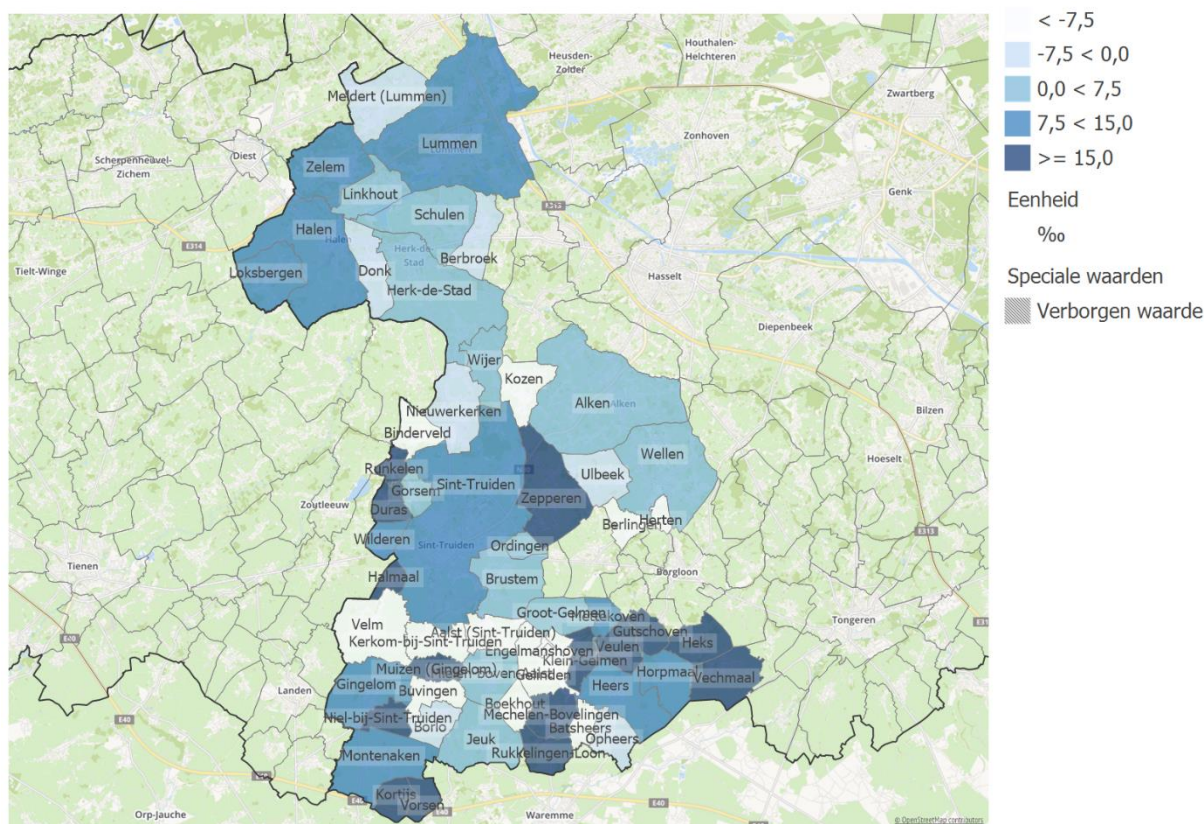
Figuur 4: evolutie van de bevolking (1990-2021) in de 9 LEADER-gemeenten

Bron: Rijksregister - Loop van de bevolking | provincies.incijfers.be

Onderstaande kaart toont de bevolkingsgroei op het niveau van de deelgemeenten. De kaart toont dat in 2021 de groei van de bevolking groter was in het zuidwesten van de regio dan in het noordoosten.

Figuur 5 : bevolkingsaangroei per 1.000 inwoners (2021)

Bron: Rijksregister | provincies.incijfers.be

BEVOLKINGSVOORUITZICHTEN

De bevolkingsprognoses van statistiek Vlaanderen voorspellen dat de regio tussen 2022 en 2035 aangroeit met zo'n 4.541 extra inwoners. In de bevolkingsvooruitzichten lezen we ook af dat het aandeel 65+ de komende jaren sterk toeneemt; van 22,3% op vandaag naar 27,6% in 2035.

Tabel 2: Totaal aantal inwoners en 65+jaar daarbinnen per gemeente in 2022 en bevolkingsvooruitzichten 2035

	Totaal inwoners			Aandeel 65+		
	2022	2035	%	2022	2035	%
Alken	11.768	12.240	4,0%	21,8%	27,3%	25,2%
Gingelom	8.485	8.450	-0,4%	19,5%	24,9%	27,7%
Halen	9.480	9.180	-3,2%	22,3%	30,4%	36,3%
Heers	7.463	7.818	4,8%	21,1%	25,8%	22,3%
Herk-de-Stad	12.764	13.098	2,6%	21,8%	27,5%	26,2%
Lummen	15.182	16.093	6,0%	22,5%	25,9%	15,1%
Nieuwerkerken	7.031	7.158	1,8%	22,1%	26,3%	19,0%
Sint-Truiden	41.483	42.677	2,9%	23,3%	28,7%	23,2%
Wellen	7.454	7.497	0,6%	22,5%	28,3%	25,8%
LEADER-regio	121.110	124.211	2,6%	22,3%	27,6%	23,8%
Limburg	889.199	909.200	2,3%	21,4%	26,9%	25,7%
Vlaams Gewest	6.712.775	7.021.319	4,6%	20,9%	25,1%	20,1%

Bron: Statistiek Vlaanderen, via provincies.incijfers.be

HUISHOUDENS

De regio telt 51.925 huishoudens (2022). De gemiddelde gezinsgrootte (2022) bedraagt 2,30 personen in 2022. In 1990 was dat nog 2,81. We spreken over gezinsverdunding, die zich in de komende jaren verder door zal zetten: volgens Statistiek Vlaanderen zal het aantal gezinnen tegen 2035 verder stijgen naar 55.999.

Het aantal alleenwonenden is de voorbije jaren sterk gestegen, van 22,9% in 2002 tot 29,8% in 2022 (t.o.v. het aantal private huishoudens). Hieronder meer detail over de huishoudens naar grootte, waarbij we zien dat regio Zuidwest Limburg een even groot aandeel 1-persoonshuishoudens telt als de provincie Limburg en een minder groot aandeel dan Vlaanderen.

Tabel 3: aantal personen per huishouden (2022)

Grootte van het huishouden	LEADER-regio	Limburg	Vlaams Gewest
1 persoon	29,8%	29,7%	32,6%
2 personen	36,6%	35,7%	34,3%
3 personen	15,4%	14,9%	13,7%
4 personen	13,2%	13,6%	12,9%
5 of meer personen	5,1%	6,1%	6,5%

Belangrijkste vaststellingen i.f.v. LEADER

- ▶ Zuidwest Limburg beantwoordt aan het beeld van een plattelandsregio, met lagere densiteit van bewoning en grotere gehelen open ruimte. Daarbinnen zien we evenwel ook grotere en dichtere woonkernen, inzonderheid rondom Sint-Truiden.

- ▶ De bevolkingsprognoses van statistiek Vlaanderen voorspellen dat de regio tussen 2022 en 2035 aangroeit met zo'n 2,6%. Daarmee zit de regio boven het Limburgs gemiddelde (2,3%), maar onder het Vlaams gemiddelde 4,6%.
- ▶ Het aandeel 65+ zal de komende jaren sterk toenemen; van 22,3% op vandaag naar 27,6% in 2035.

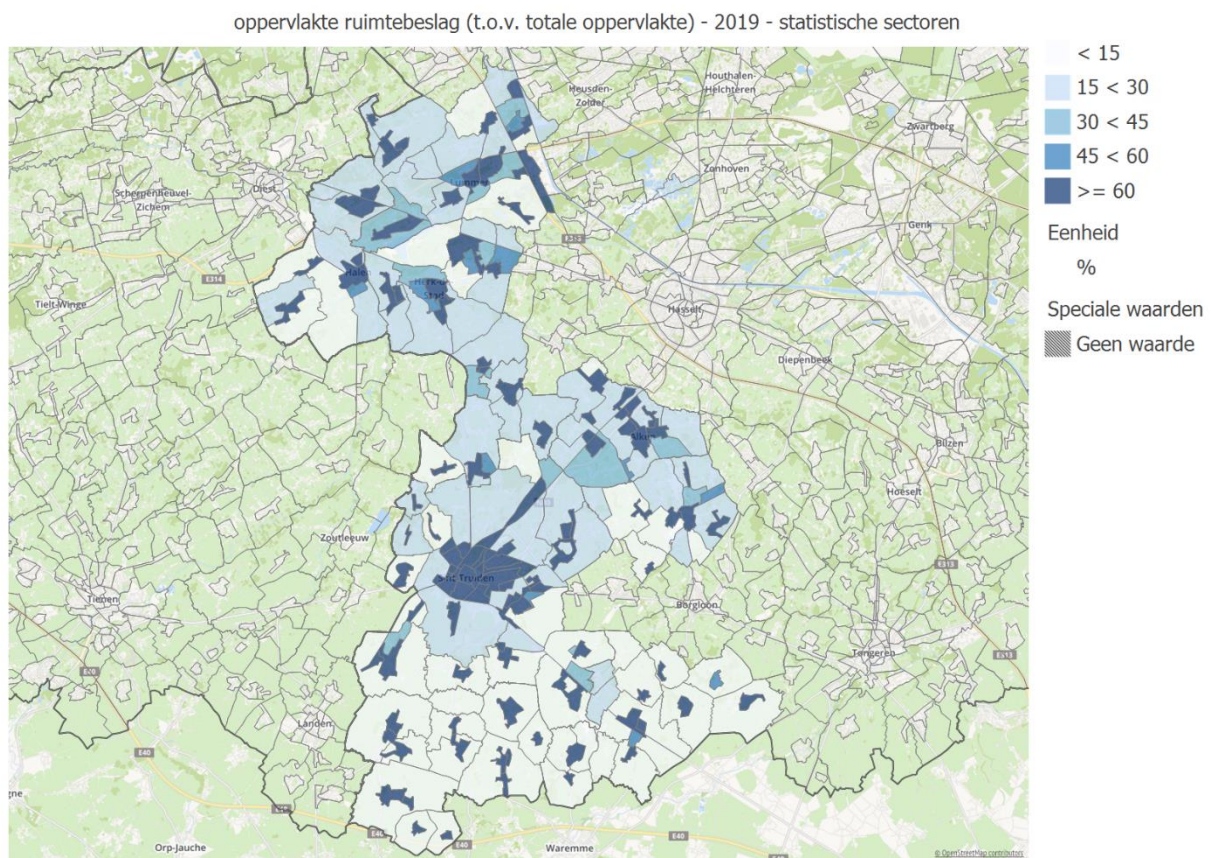
Ruimte, leefmilieu en landschap

RUIMTEBESLAG

In 2019 bedroeg het ruimtebeslag in de regio 24,8%, dat is minder dan het Limburgse gemiddelde van 30,5%, en blijft ook onder het Vlaams gemiddelde van 33,3%.

Geografisch concentreert het ruimtebeslag zich rond Sint-Truiden en in de dorpskernen.¹

Figuur 6: Oppervlakte ruimtebeslag, % t.o.v. totale oppervlakte in de gekozen gebieden (2019)

Bron: Landgebruiksbestand | provincies.incijfers.be

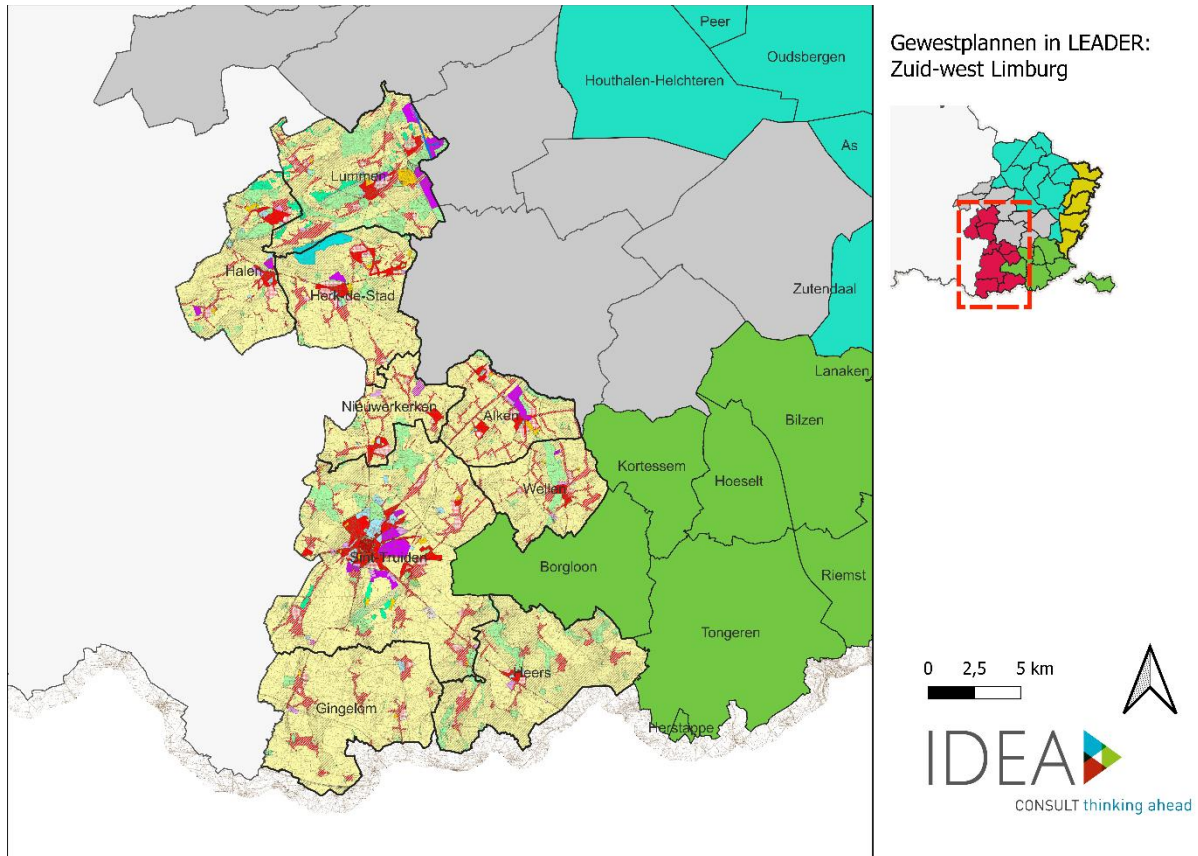
Het grootste deel van het ruimtebeslag (2019) zijn woningen (38,0%), gevolgd door transportinfrastructuur (19,3%) en overige bebouwde terreinen (11,6%).

VERWEVING

¹ Het concept 'ruimtebeslag' is gedefinieerd in het Witboek Beleidsplan Ruimte als dat deel van de ruimte waarin de biofysische functie niet langer de belangrijkste is. Het gaat, met andere woorden, over de ruimte die ingenomen wordt door onze nederzettingen (dus voor huisvesting, industriële en commerciële doeleinden, transportinfrastructuur, recreatieve doeleinden, serres en ook parken en tuinen).

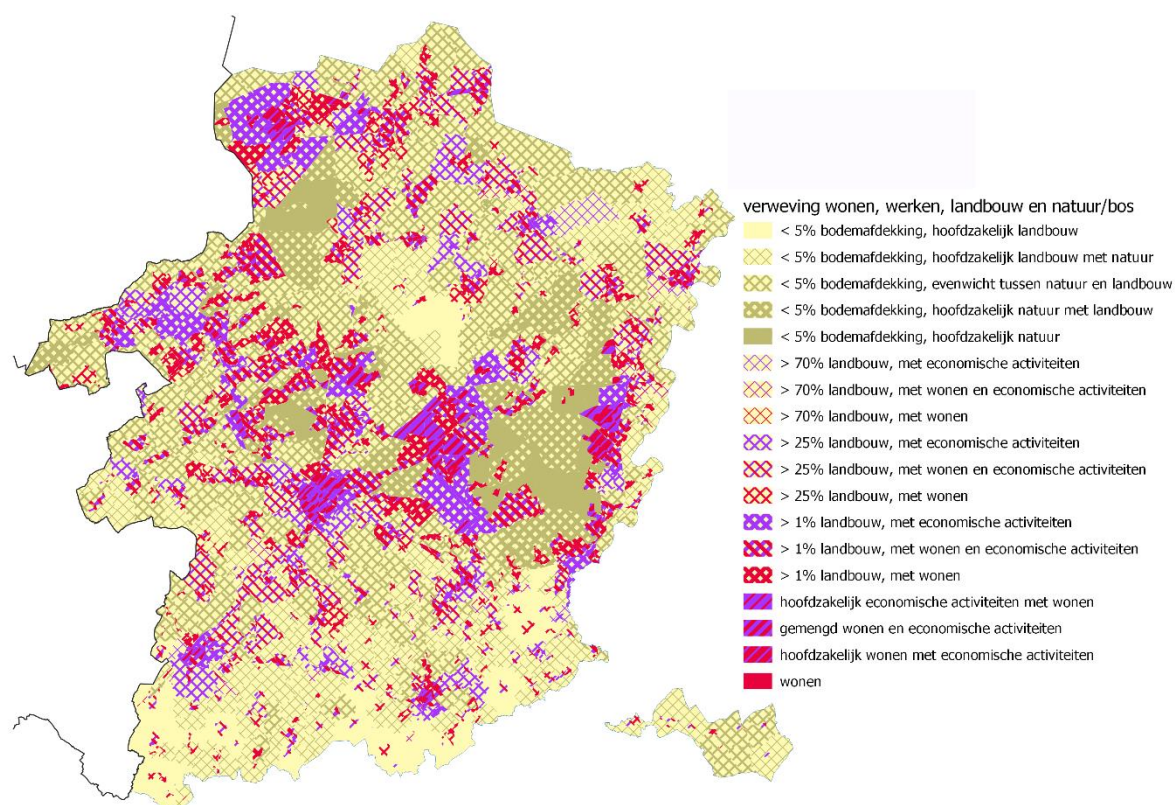
Waar de regio zich op het gewestplan (zie Figuur 7 **Error! Reference source not found.**) aandient in homogene kleuren, landbouw (71,2% van de ruimte is bestemd voor landbouw, gele kleur), natuur en reservaat (8,1%, groene kleur), wonen (13,1%, rode kleur), is de realiteit minder compact en samenhangend (2022).

Figuur 7 - de regio naar bestemming op het gewestplan

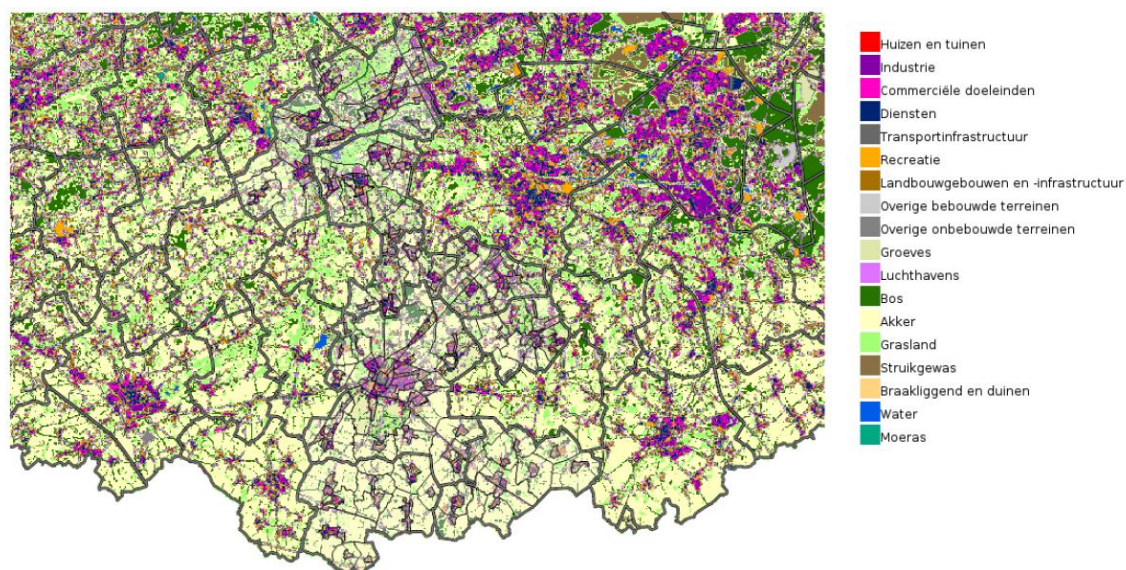

De realiteit is er een van grote verwevenheid van functies en verspreide bebouwing (zowel wonen als economie). Zie hieronder, Figuur 8 en Figuur 9. De rode mazen verwijzen naar verweving tussen landbouw en wonen, paarse mazen naar verweving tussen landbouw en andere economie (KMO).

Figuur 8 : verweving van functies

Figuur 9 - Landgebruikskaart

Bron: Landgebruiksbestand | provincies.incijfers.be

VERHARDING

De regio kent minder bebouwing en minder verharding dan gemiddeld in de provincie en Vlaanderen:

- Van het ruimtebeslag (2018) (zie hierboven) is ongeveer een derde van de ruimte verhard, of 10,4% van de totale oppervlakte versus 13,2% voor Limburg en 14,4% voor Vlaanderen;

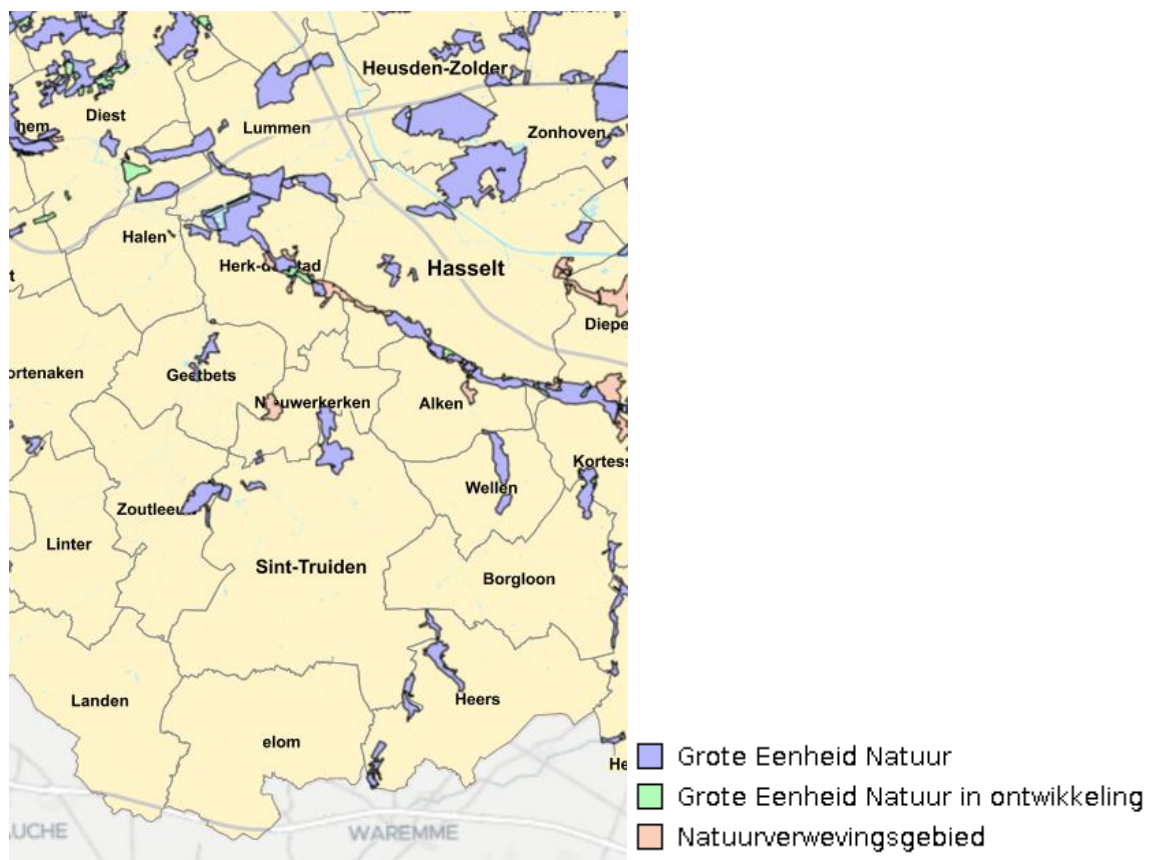
- ▶ De bebouwing (2022), of de grondoppervlakte ingenomen door gebouwen, bedraagt 3,5% versus 4,2% in Limburg en 5,2% voor Vlaanderen.

GROEN

Het beeld van een 'groene' regio wordt eerder versterkt door de grote aanwezigheid van landbouw dan van toegankelijk groen:

- ▶ Het buurtgroen (2019) (minimale oppervlakte van 0,2ha) bedraagt 26,0% van de oppervlakte versus 36,9% in Limburg of 23,9% in Vlaanderen;
- ▶ Het wijkgroen (2019) (minimale oppervlakte van 10ha) bedraagt 22,2% van de oppervlakte versus 34,3% in Limburg en 20,9% in Vlaanderen.

Figuur 10 : VEN en IVON gebieden

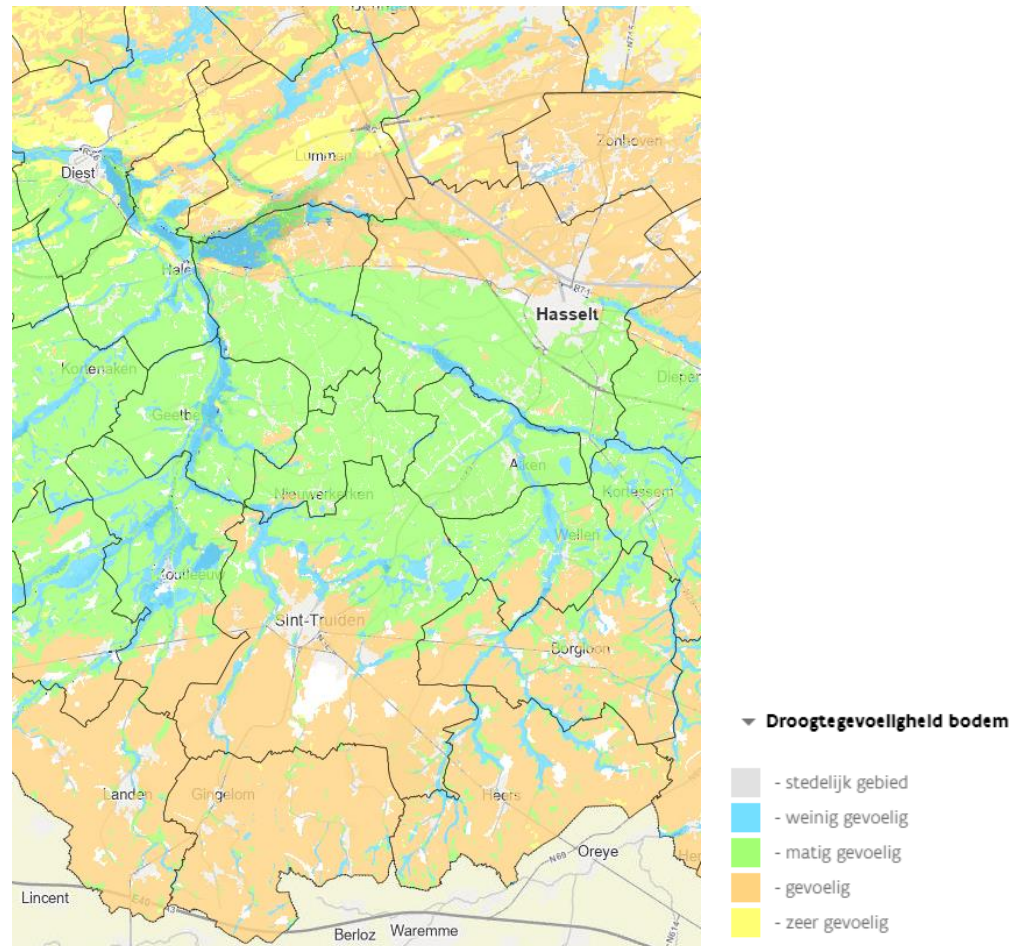
Bron: VEN en IVON gebieden, geopunt.be

De regio telt grote groengehelen (De Midden- en benedenloop Zwarte Beek, Nieuwenhoven-Duras) en ook wel uitlopers zoals De Herk, Het Schulensbroek, De Midden- en benedenloop Zwarte Beek, Nieuwenhoven-Duras, Het Vinne.

DROOGTE, WATER EN OVERSTROMINGSGEVOELIGHEID

De regio is rond Lummen zeer gevoelig tot gevoelig voor droogte. Ten zuiden van Sint-Truiden is de regio gevoelig (zie Figuur 11).

Figuur 11: droogtegevoeligheid van de bodem

Bron: Vlaamse milieumaatschappij (2022)

Ten oosten, zuiden en westen van Sint-Truiden is een hoge overstromingsgevoeligheid. Er kan overwogen worden om winterbeddingen met permanente graslanden aan te leggen op strategische locaties in de buurt van een aantal stromen en beken.

Figuur 12: overstromingsgevoeligheid

Bron: Watertoets: overstromingsgevoelige gebieden, 2017, geopunt.be

Belangrijkste vaststellingen i.f.v. LEADER

- ▶ De regio Zuidwest Limburg is een weinig 'verharde' regio, met heel veel landbouw (71,2% van de ruimte is bestemd voor landbouw), en relatief minder toegankelijke 'groen' dan de provinciale gemiddelde.
- ▶ De regio is ten zuiden overstromingsgevoelig en ten noorden (rond Lummen) droogtegevoelig.

Klimaat en energie

Alle gemeenten uit het LEADER-gebied ondertekenden het burgemeestersconvenant, waarmee ze een ambitieuze klimaatdoelstelling onderschrijven: 20% CO₂-reductie tegen 2020 en 40% tegen 2030 ten opzichte van 2011.

In onderstaande tabel geven we een overzicht van de CO₂-emissies in de LEADER-regio Zuidwest Limburg en de mate waarin men er de laatste jaren in slaagt om de CO₂-uitstoot te verminderen.

Tabel 4: CO₂-emissies in ton (2011 en 2020)

	2011	2020	%
Huishoudens	240.713	183.689	-23,7%
Particulier en commercieel vervoer	295.525	275.658	-6,7%
Openbaar vervoer	4.000	2.793	-30,2%
Tertiaire sector	64.747	66.235	2,3%
Industrie (niet-ETS)	120.454	103.738	-13,9%
Landbouw	33.244	37.952	14,2%
Openbare verlichting	1.497	1.122	-25,1%
CO ₂ -emissie niet toegekend ²	10.969	2.255	-79,4%
Totaal	771.147	673.443	-12,7%

Bron: Vlaams Energie- en Klimaatagentschap - CO₂-inventaris, via provincies.incijfers.be

Globaal gezien was er in de LEADER-regio voor de periode 2011-2020 een daling van de CO₂-uitstoot met 12,7% (-97.704 ton). Daarmee is het objectief van 20% dat verschillende gemeenten zich hadden gesteld bij de ondertekening van het burgemeestersconvenant niet gehaald. Tenminste als we het totaal van de uitstoot bekijken. Op vlak van openbare verlichting, in het openbaar vervoer en in de groep van de huishoudens werden wel belangrijke resultaten bereikt. Vooral de sectoren landbouw en tertiair (handel) blijven achter.

De grootste daling in absolute cijfers (-57.024 ton) het voorbije decennium situeert zich bij de huishoudens (zie Tabel 4). Dat kan mee verklaard worden door een continue daling van het e-peil van de nieuwbouwwoningen de voorbije jaren, van 74 in 2011 naar 27 in 2021 (30 = BEN of Bijna energieneutraal).

In relatieve termen is de daling in de regio Zuidwest Limburg het voorbije decennium met 12,7% slechter dan de provincie maar beter dan Vlaanderen. Globaal noteren we in Limburg een daling van CO₂ met 13,6% en in het Vlaams Gewest een daling met 9,4% tussen 2011 en 2020.

HERNIEUWBARE ENERGIE

Zoals overal in Vlaanderen groeit ook het aandeel hernieuwbare energie in de Zuidwest Limburg. In onderstaande tabel een overzicht van de verschillende bronnen, met inmiddels al betekenisvolle aandelen voor PV-installaties en windturbines.

De totale productie van hernieuwbare elektriciteit in 2020 voor de LEADER-regio wordt geschat op 183.090 MWh. Dit komt overeen met 28,4% van het totale elektriciteitsverbruik in de regio in datzelfde jaar. Dankzij deze lokale groene stroomproductie werd een CO₂-uitstoot vermeden van 40.463 ton CO₂. Dit wordt per energiebron weergegeven in onderstaande tabel.

² Aardgas- en elektriciteitsverbruik dat door Fluvius niet aan een sector kan toegekend worden, wordt gerapporteerd onder de sector "niet toegekend".

Tabel 5: evolutie productie hernieuwbare energie in Mwh in het LEADER-gebied (2011-2020)

	PV-installaties totaal	Windturbines	Waterkracht	WKK
2011	48.057	18.860	-	7.675
2012	58.770	18.860	-	7.234
2013	59.271	18.860	-	7.234
2014	60.269	27.265	-	8.359
2015	61.771	76.773	-	8.359
2016	64.536	76.773	-	8.359
2017	68.742	76.773	-	3.902
2018	73.189	76.773	-	3.902
2019	81.116	76.773	-	3.902
2020	94.679	85.793	-	2.619

Op basis van studies leiden we af dat er nog veel plaats is voor bijkomende zonnepanelen. Voor het LEADER-gebied wordt geschat dat 8,3% van het zonnepotentieel van de daken wordt benut (1 januari 2021). Voor Limburg is dit 9,0%. Voor het Vlaams Gewest gaat het om 6,7%.

Belangrijkste vaststellingen i.f.v. LEADER

- ▶ Het aandeel CO₂-uitstoot loopt terug, weliswaar iets minder snel dan in het burgemeestersconvenant wordt vooropgesteld. Vooral landbouw en de tertiaire sector blijven achter.
- ▶ 28,4% van de elektriciteitsproductie in de regio is afkomstig van hernieuwbare bronnen. De regio noteert lager dan de provinciale gemiddelde wat PV-installaties betreft. Er blijft in dat segment nog behoorlijk wat potentieel.

Wonen

TYPLOGIE EN LEEFTIJD WONINGEN

De regio telt 55.833 woongelegenheden (2022):

- ▶ 17,2% zijn appartementen, 82,5% individuele woningen en 0,3% zijn collectieve woningen (2022);
- ▶ 79,4% van de woongelegenheden zijn eengezinswoningen versus 73,5% voor Limburg en 66,0% in Vlaanderen (2022).
- ▶ Ongeveer 79,8% van de woningen is ouder dan 20 jaar.

Tabel 6: woningen naar leeftijd (2022)

	LEADER-regio	Limburg	Vlaanderen
gebouwd vóór 1900 (t.o.v. woonegelegenheden) [%]	6,6%	3%	7,3%
gebouwd 1900-1945 (t.o.v. woonegelegenheden) [%]	12,6%	10,9%	16,7%
gebouwd 1946-1970 (t.o.v. woonegelegenheden) [%]	24,5%	25,3%	24%
gebouwd 1971-2000 (t.o.v. woonegelegenheden) [%]	35,1%	37,5%	31,8%
gebouwd 2001-2010 (t.o.v. woonegelegenheden) [%]	10,5%	11,6%	9,2%
gebouwd 2011-2020 (t.o.v. woonegelegenheden) [%]	9,7%	10,5%	9,9%

Bron: provincies.incijfers.be

BETAALBAARHEID

Wat betaalbaarheid van het wonen betreft zien we prijsverschillen tussen de gemeenten in de regio, waarbij de helft van de gemeenten (in het noorden) boven en de andere helft onder (in het zuiden) het provinciaal gemiddelde uitkomen (250.000 euro in 2021).

De prijs-inkomensratio duidt evenzeer op iets lager prijzen in relatie tot het inkomensniveau. Deze ratio is een internationaal gehanteerde indicator om de betaalbaarheid op de woningmarkt in kaart te brengen. Concreet betekent bv. een waarde 7 op de prijs-inkomensratio dat men 7 maal het mediaaninkomen nodig heeft om een woning te kopen aan de mediaan verkoopprijs. Hoe groter deze waarde, hoe groter de kloof tussen de aankoopprijs van een woning en het inkomen.

Het aandeel huurders (2022) bedraagt in de regio 22,9% versus 26,5% in Limburg en 31,2% in Vlaanderen.

Tabel 7: Verkoopprijzen van woningen

	Mediaanprijs huizen (2021)	Mediaanprijs appartementen (2021)	prijs-inkomen ratio alle huizen (2019)
Alken	265.000	200.000	8,7
Gingelom	185.000	x	6,4
Halen	245.000	216.178	7,6
Heers	217.500	x	6,9
Herk-de-Stad	255.000	x	8,7
Lummen	269.500	188.500	8,9
Nieuwerkerken	277.750	x	8,2
Sint-Truiden	226.500	225.000	7,7
Wellen	245.000	x	8
Limburg	250 000	205 000	8,5
Vlaams Gewest	290 000	220 000	9,6

Bron: statbel, via provincies.incijfers.be

SOCIAAL WONEN

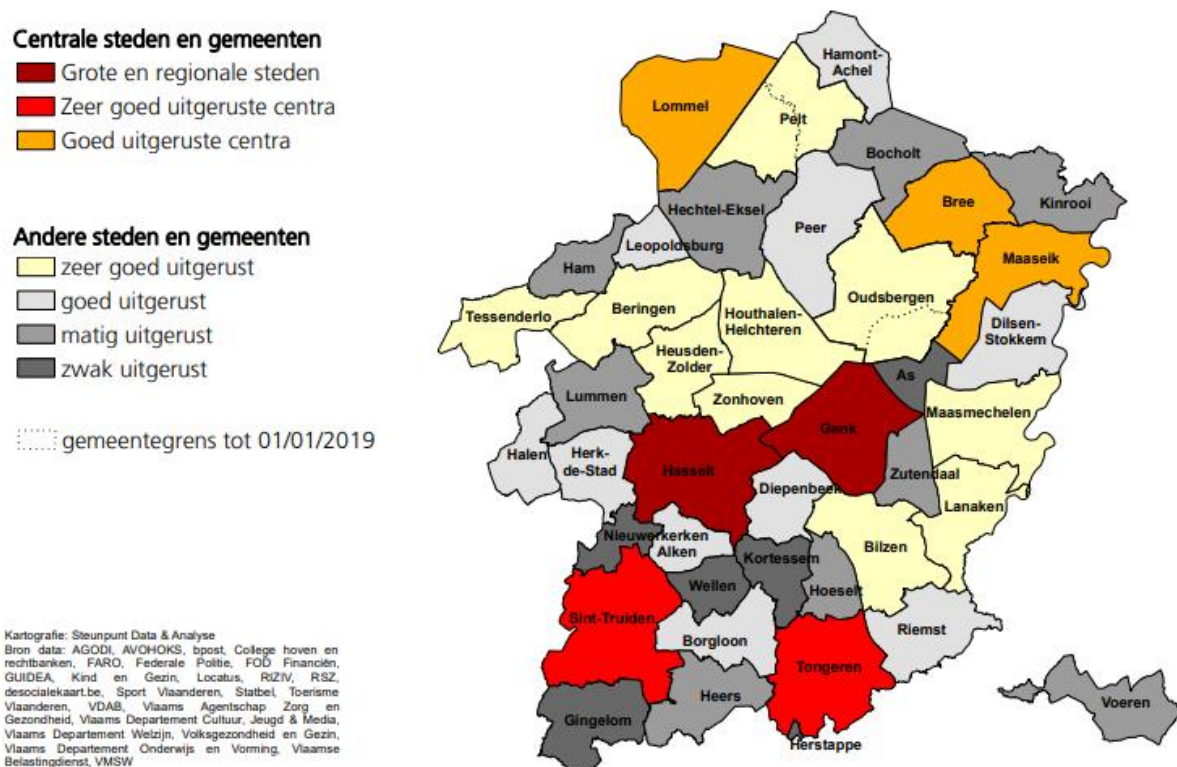
Het aandeel sociale huurwoningen (2022) bedraagt 5,0 per 100 particuliere huishoudens, tegenover 6,2 in Limburg en 6,0 in Vlaanderen.

Het aanbod sociale woningen (2021), moet geplaatst worden tegenover de vraag die in de regio lager ligt dan gemiddeld. Het aantal kandidaat-huurders op de wachtlijsten bedraagt 5,5% (t.o.v. het aantal particuliere huishoudens) tegenover 5,7% in Limburg en 6,1% in Vlaanderen (2022).

UITRUSTING VAN DE KEREN

Sint-Truiden heeft een zeer goed uitgeruste centra. Nieuwekerken, Wellen en Gingelom zijn eerder zwak uitgerust.

Figuur 13: uitrustingsgraad Limburgse gemeenten

Bron: De Maesschalck en Van Hecke (2018)

Belangrijkste vaststellingen i.f.v. LEADER

- ▶ Naar leeftijd zien we dat 79,8% van de woningen ouder is dan 20 jaar.
- ▶ Qua huizenprijzen is het noorden van de regio wat duurder dan het provinciale gemiddelde (250.000 euro in 2021) en het zuiden wat goedkoper. De prijs-inkomensratio duidt op iets lagere prijzen in relatie tot het inkomensniveau in vergelijking met het provinciale het gewestelijke gemiddelde.
- ▶ Het aandeel sociale huurwoningen bedraagt 5,0 per 100 particuliere huishoudens, tegenover 6,2 in Limburg. Het aandeel kandidaat-huurders is eveneens lager.

Welzijn en gezondheid

Het LEADER-gebied Zuidwest Limburg is een relatief welvarende regio. De meeste indicatoren die ons iets vertellen over de socio-economische positie van de bevolking zijn iets positiever dan de gemiddelden voor de provincie Limburg en Vlaanderen:

- ▶ Lager aandeel leerlingen met schooltoeslag (2021) (33,9% in basisonderwijs en 37,3% in secundair onderwijs) in vergelijking met de provincie als geheel (40,3% en 44,3%), maar ongeveer gelijk aan het Vlaamse aandeel (38,3% en 40,2%);
- ▶ Lager aandeel leefloontrekkers (2021) (3,03 per 1.000 inwoners versus 3,97 in Limburg en 5,75 in Vlaanderen);
- ▶ Lager aandeel huurders en kandidaat-huurders van sociale woningen (2022): 4,4% en 5,5% voor de regio versus 5,4% en 5,7% voor de provincie, versus 5,0% en 6,1% voor Vlaanderen;
- ▶ Lager aandeel inwoners 25-64 jaar met recht op verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering: 10,0% van de bevolking versus 11,8% in Limburg en 11,1% voor het Vlaamse Gewest (2020);
- ▶ Minder budgetmeters (2021): 9,9 budgetmeters per 1.000 huishoudelijke afnemers elektriciteit. In Limburg gaat het om 10,9 per 1.000 en in het Vlaams Gewest om 12,4 per 1.000.
- ▶ Het gemiddeld netto belastbaar inkomen is met €20.271 per inwoner bijna gelijk aan het gemiddelde voor Vlaanderen inkomensniveau (€20.459) (2021).
- ▶ Van de 65-plussers in het LEADER-gebied heeft 31,2% recht op verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering (2020). In Limburg is dit 27,5% en in het Vlaams Gewest bedraagt dit 25,6%. Omwille van de inkomensgrens die gehanteerd wordt, geeft dit cijfer een beeld van het aantal ouderen dat over een relatief laag inkomen beschikt.
- ▶ Ouderen hebben recht op een zorgbudget als ze moeilijkheden ondervinden bij het uitvoeren van dagelijkse activiteiten en een beperkt inkomen hebben. Voordien was dit de tegemoetkoming hulp aan bejaarden (THAB). Van de 65-plussers in het LEADER-gebied maakt 10,8% hiervan gebruik (2021), in Limburg is dat 8,3%, en in het Vlaams Gewest 6,9%.
- ▶ Het aandeel 65-plussers die een inkomensgarantie voor ouderen (IGO) ontvangt of een gewaarborgd inkomen voor bejaarden (GIB) is in het LEADER-gebied Zuidwest Limburg 3,2%. Dat is hoger dan het Limburgse gemiddelde van 3,1% en lager het Vlaams gemiddelde van 3,6% (2022). Het IGO en GIB zijn uitkeringen die toegekend worden aan ouderen die niet over voldoende financiële middelen beschikken.

OUDEREN(VOORZIENINGEN)

Gelet op de relatief sterke toename van het aantal ouderen in de komende jaren (22,3% in 2022 naar 27,6% in 2035), besteden we hieronder nog bijzondere aandacht aan de voorzieningen voor ouderen in de regio.

Op vandaag (2022) tellen we 22,3% bewoners ouder dan 65 jaar (waarvan 23,8% zwaar zorgbehoevend) en 6,2% ouderen boven de 80 jaar (t.o.v. totale bevolking). Als het op zorg aankomt, is vooral die laatste groep belangrijk. In de regio Zuidwest Limburg moeten we rekening houden dat de groep 80-plussers zal stijgen naar 8,5% in 2035. Dat is een stijging van 37,0% t.o.v. 2022 (prov. Limburg van 5,9% naar 8,4% tussen 2022 en 2035, of een stijging van 42,4% / Vlaams Gewest van 6,1% naar 8,0% tussen 2022 en 2035, of een stijging van 31,2%).

Op basis van demografie, zien we dat het potentieel van mantelzorgers (groep van 40 tot 79-jarigen) afneemt: van 8,3 mantelzorgers per 80-plusser in 2020 naar 6,7 in 2030. Boven op de evolutie van het potentieel aantal mantelzorgers moeten we rekening houden met bijkomende druk op mantelzorgers omwille van een aantal maatschappelijke factoren zoals gezinsverdunding, langer blijven werken, verhuisbewegingen, etc.

Als we de cijfers van het aanbod professionele zorg onder de loep nemen, is de regio eerder goed uitgerust. Er wordt ongeveer meer dan gemiddeld beroep gedaan op gezinszorg en het aanbod is voor de meeste zorgvormen gemiddeld boven het gemiddelde, zie onderstaande tabel. Er is echter wel minder aanbod aan centra voor assistentiewoningen in het LEADER-gebied.

Tabel 8: professioneel zorgaanbod voor ouderen

	LEADER-regio	Limburg	Vl Gewest
Gepresteerde uren gezinszorg bij 65+ (op totaal 65+) (2021)	10,4%	9,5%	9,0%
Gepresteerde uren dienstencheques bij inwoners 65+ (op totaal 65+) (2020)	18,7%	16,2%	15,6%
Aanbodratio lokale dienstencentra per 10.000 inwoners 65+ (2022)	3,3	1,8	1,9
Erkende assistentiewoningen, per 100 inwoners van 65+ (2022)	1,6	1,8	2,4
Centra voor dagverzorging en voor dagopvang per 10.000 inwoners 65+ (2022)	3	2,3	2,3
Aanbodratio WZC per 100 inwoners 65+ (2022)	5,5	4,9	5,9

Vaststellingen i.f.v. LEADER

- ▶ Het inkomensniveau ligt in lijn met het gewest.
- ▶ Over het algemeen tonen de socio-economische indicatoren een relatief sterke bevolking.
- ▶ Het professioneel zorgaanbod voor ouderen is goed uitgerust. Maar met de sterke toename van de groep van 65+ en 80+, moeten we rekening houden met een stijging van het aantal 80-plussers met 37,0% tussen 2022 en 2035.

Mobiliteit

De wagen is voor de meeste inwoners het belangrijkste vervoersmiddel. De cijfers tonen bovendien dat het autogebruik de laatste jaren toeneemt:

- ▶ De auto is in 76.7 % (2020) van de gevallen het dominante vervoersmiddel voor woon-werkverplaatsingen. Dat is meer nog dan in 2017, toen bedroeg dat cijfer 76.1%.
- ▶ In de periode 2015-2021 is het aantal abonnementen van De Lijn gedaald van 8.960 naar 6.030. In het jaar 2010 waren er slechts 6.223 abonnees van De Lijn. Het kan dus zijn dat COVID voor 2021 de cijfers vertekent.

94.4% van de ingeschreven wagens in het LEADER-gebied (2021) zijn benzine- en dieselwagens. In 2011 waren de dieselvoertuigen goed voor 67.9% van het totaal aantal ingeschreven personenwagens (ver boven het aandeel benzinewagens), in 2021 bedraagt dat percentage 46.6%. Er is de laatste jaren een algemene verschuiving van diesel- naar benzinevoertuigen. Het aantal benzinewagens bedroeg in 2021 31.311 of 47.8 %.

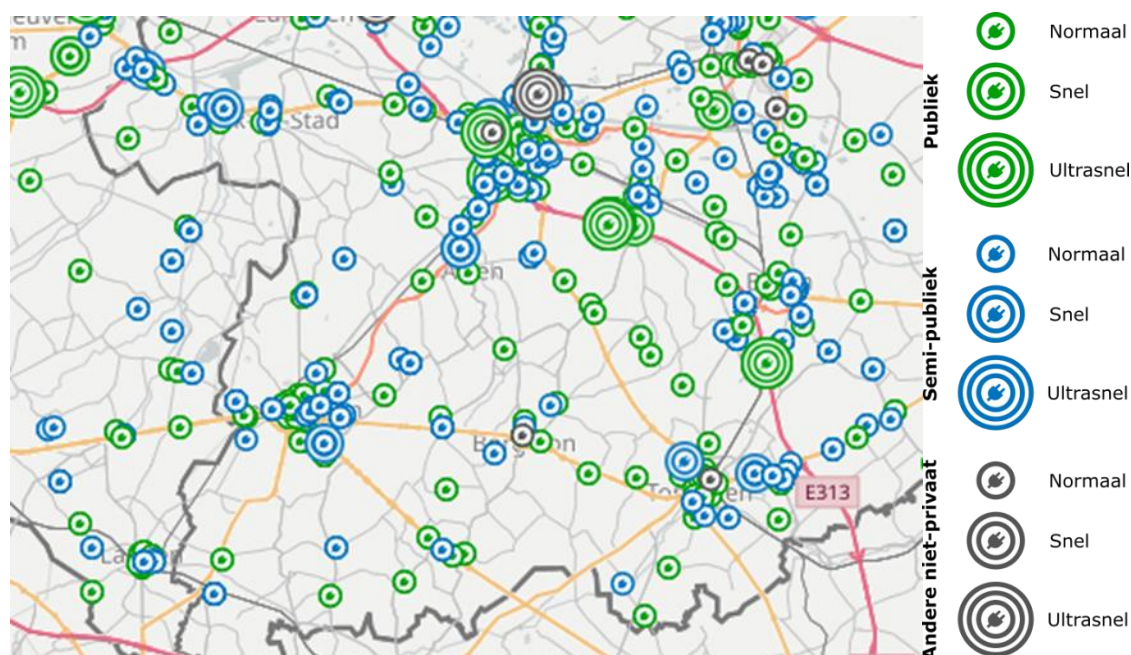

Tabel 9: ingeschreven wagens naar brandstof

	benzine	diesel	LPG	elektriciteit	hybride	andere
2011	18514	40850	665	0	/	152
2013	19071	41455	475	4	134	102
2014	19827	41431	430	14	187	103
2015	20741	41247	375	21	263	103
2016	22365	40518	327	35	412	128
2017	24332	39166	303	57	654	158
2018	26701	37315	346	78	918	186
2019	28769	34997	371	145	1236	212
2020	30297	32612	369	224	1711	239
2021	31311	30487	357	364	2685	259

In functie van de elektrificatie van het wagenpark, is het belangrijk om over voldoende laadinfrastructuur te beschikken. Het aantal publieke laadpunten voor elektrische wagens in de regio is de voorbije twee jaar gestegen van 72 in 2020 naar 96 in 2022. Als we de Vlaamse doelstellingen van 35.000 laadpalen zouden toepassen op Vlaanderen, moeten we de komende jaren verder evolueren naar ongeveer 462 laadpalen in de regio Zuid-West Limburg.

Figuur 14: overzicht semi-publieke laadpalen

Bron: Departement mobiliteit en openbare werken

Vaststellingen i.f.v. LEADER

- ▶ Inwoners in de regio maken overwegend gebruik van de auto. Een omslag naar meer collectief vervoer of andere modi dient nog verder aangemoedigd. LEADER kan hierin ondersteunen via trage wegen, auto- of fietsdelen, etc.

Economie

Toerisme wordt nog aangevuld.

INDUSTRIE

De regio wordt eerder gekenmerkt door een zwakkere industriële basis: de industrialiseringsgraad (2021) voor deze regio ligt op 5.38 loontrekkenden en zelfstandigen per 100 inwoners die in hoofdberoep tewerkgesteld zijn in industrie. In 2017 bedroeg de industrialiseringsgraad 5.36. De voornaamste industriële tewerkstelling in het LEADER-gebied bevindt zich in de gemeenten Lummen en Alken: in Lummen vanwege de nabijheid van de snelwegen E313 en E314 en in Alken o.a. omwille van de brouwerij Alken-Maes.

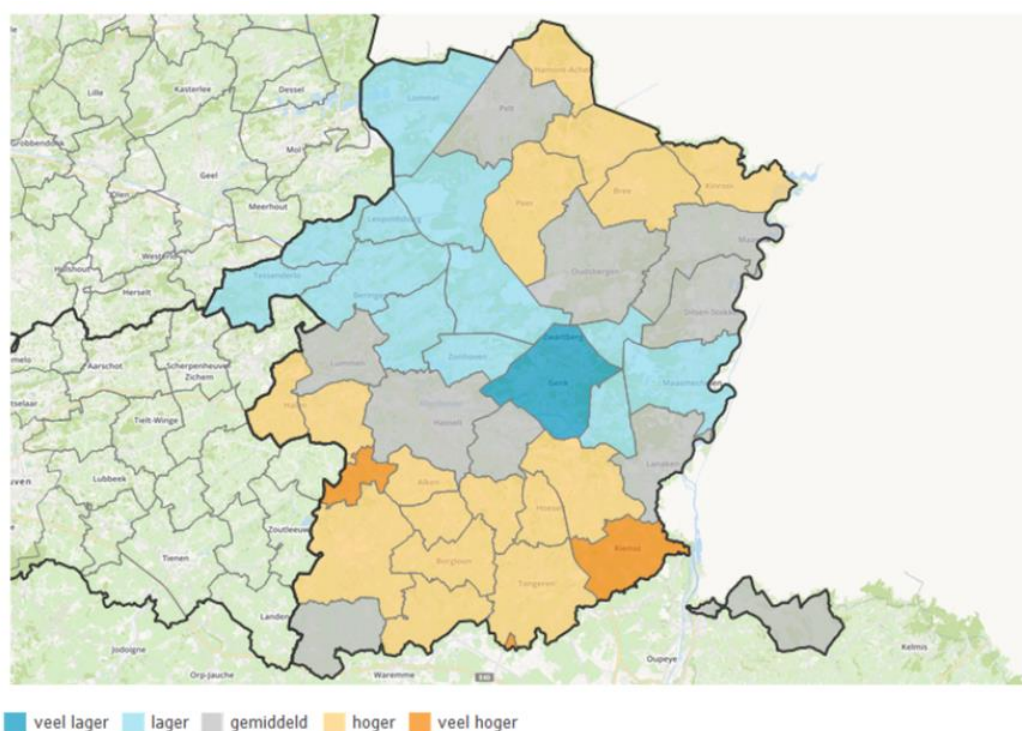
De industrialiseringsgraad van de regio ligt in lijn met die van Vlaanderen en de provincie: de provincie Limburg heeft een industrialiseringsgraad van 5,7 en het Vlaams Gewest een graad van 5,6.

LANDBOUW

De regio Zuidwest kent een hoog aantal landbouwbedrijven per km² in vergelijking met de provincie (kijk figuur 14). Een groot deel van de streek beschikt dan ook over een zandlemige tot lemige bodem. Hierdoor is deze bodem zeer vruchtbaar waardoor het een zeer geschikte regio is om aan landbouw te doen. Vanwege deze vruchtbare bodem wordt voornamelijk aan fruitteelt gedaan. Fruitteelt is beslaat 25.7% van de oppervlakte waarop landbouwactiviteiten in het LEADER-gebied worden uitgeoefend. In Vlaanderen en in Limburg is grasland de dominante teeltgroep op vlak van ruimtegebruik voor landbouw (33.8% voor Vlaanderen en 28.8% voor Limburg).

Figuur 15: bedrijven met landbouwproductie per km² (2021)

Bron: Statbel, via provincie in cijfers

Tabel 10: oppervlakte per teeltgroep (2021)

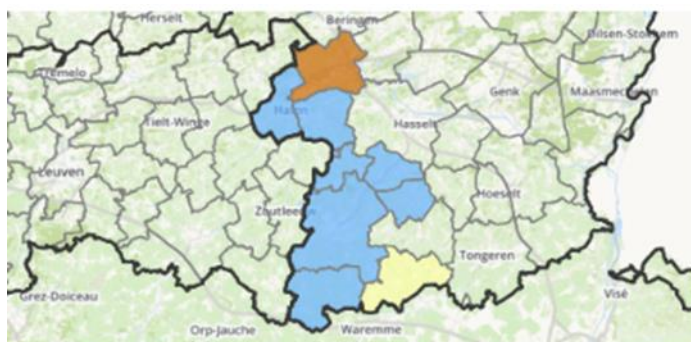
	Zuid-West Limburg	Limburg	Vlaams Gewest
Teelten (% per gebied)			
grasland geregistreerd binnen landbouw: regulier	20,6%	28,8%	33,8%
grasland: alternatieve graslanden	1,5 %	3,0%	1,3%
akkerbouw: granen zonder korrelmaïs	20,0%	13,6%	12,7%
akkerbouw: maïs (silo- en korrelmaïs)	13,3%	22,4%	25,3%
akkerbouw: andere voedergewassen dan silomaïs en grasland	1,6%	3,3%	4,0%
akkerbouw: nijverheidsgewassen	7,2%	5,5%	3,8%
akkerbouw: aardappelen	5,4%	5,4%	7,5%
tuinbouw: groenten en kruiden	2,7%	2,7%	5,2%
tuinbouw: fruit	25,7%	9,5%	2,6%
tuinbouw: sierteelt en boomkwekerij	0,4%	0,7%	1,0%
overige (gebouwen, bos, onbekend, andere)	1,6%	6,2%	3,0%

Bron: Departement landbouw en visserij, via provincie.inccijfers.be

In 2001 waren er 1 579 landbouwbedrijven actief in het LEADER-gebied. Vandaag de dag is het aantal landbouwbedrijven sterk gedaald: het gebied heeft over een periode van 10 jaar een daling van 48.7 % in het aantal landbouwbedrijven gekend. In 2021 telde de regio nog 736 landbouwbedrijven. Deze daling is significant hoger dan de daling die over het algemeen in het Vlaams Gewest heeft plaatsgevonden in de periode 2001-2021 (-36.5%).

De oppervlakte bestemd voor landbouw bedroeg in het jaar 2022 71,2% van het LEADER-gebied. In Vlaanderen bedraagt dit aandeel 57,6%. Landbouw is dus de dominante ruimtebestemming in het gebied. Het aandeel effectieve gebruikte ruimte voor landbouw in de regio besloeg in 2021 59.2%. Dit is significant hoger dan het Vlaamse aandeel ruimte dat effectief gebruikt wordt voor landbouw (49,8%).

Figuur 17: Teelten in de regio

Bron: Statbel, via provincie.incijfers.be

LANDBOUWVERBREIDING EN BIO-LANDBOUW

In het LEADER-gebied Zuidwest Limburg vindt er een positieve evolutie plaats in het aantal **hoeveproducenten**. Het aantal hoeveproducenten is meer dan verdubbeld in de periode 2012-2022. Dat is vergelijkbaar met de globale trend in Vlaanderen. In de ganse provincie is het aantal hoeveproducenten nog sterker toegenomen en bijna verdrievoudigd.

Bij het aantal **zorgboerderijen** valt deze positieve trend ook waar te nemen. Bovendien is deze stijging groter dan in andere gebieden in Limburg. Zorgboerderijen zijn boerderijen waarbij kwetsbare groepen onder begeleiding bepaalde activiteiten kunnen uitoefenen met het oog op beleving, dagbesteding, , time-out of begeleiding tot een arbeidstraject.

Tabel 11 : aantal hoeveproducenten

	Zuidwest Limburg	Limburg	Vlaams Gewest	Aandeel Z-W Limburg in Limburg	Aandeel Z-W Limburg in Vlaams Gewest
2012	12	48	549	25,0%	2,2%
2022	42	128	1028	32,8%	4,1%

Bron: Federaal Agentschap voor de veiligheid van de voedselketen (FAVV)

Tabel 12 : aantal zorgboerderijen

	Zuidwest Limburg	Limburg	Vlaams Gewest	Aandeel Z-W Limburg in Limburg	Aandeel Z-W Limburg in Vlaams Gewest
2018	24	120	926	20,0%	2,6%
2022	31	123	969	25,2%	3,2%

Bron: Steunpunt Groene Zorg

Verder stijgt ook de biologische landbouw. Deze landbouwvorm wordt gekenmerkt door de extra eisen op vlak van milieueffecten (pesticiden, kunstmest, ...) en dierenwelzijn. Onderstaande figuur toont de evolutie van biologische landbouwbedrijven in het LEADER-gebied. Er kan opgemerkt worden dat er t.o.v. 2017 een stijging plaatsvond gevolgd door een daling. In 2021 situeerde ongeveer 1/3 van alle biologische landbouwbedrijven in de provincie Limburg zich in de regio Zuidwest Limburg. De regio herbergt zo'n 5 % van alle biologische landbouwbedrijven in Vlaanderen. De regio herbergt dus een relatief groot aantal biologische landbouwbedrijven.

Tabel 13 : Aantal biologische landbouwbedrijven

	Zuidwest Limburg	Limburg	Vlaams Gewest	Aandeel Z-W Limburg in Limburg	Aandeel Z-W Limburg in Vlaams Gewest
2015	17	47	341	36,2%	4,5%
2016	26	59	369	44,1%	7,0%
2017	30	63	430	47,6%	7,0%
2018	29	63	468	46%	6,2%
2019	30	68	514	44,1%	5,8%
2020	30	77	562	39,1%	5,3%
2021	29	82	593	35%	4,9%

Bron: departement Landbouw en visserij, via provincie.incijfers.be

ABC-COMPLEX

De totale tewerkstelling in het ABC-complex bedraagt 3 685 personen in 2021 (tegenover 14 405 in Limburg als geheel). Het belang van de tewerkstelling in het ABC-complex ten opzichte van de totale tewerkstelling wordt door de volgende cijfers verduidelijkt:

- ▶ 7,9% van de loontrekkende tewerkstelling in industrie en diensten;
- ▶ 1,9% van de loontrekkende tewerkstelling in land- en tuinbouw;

Onder het ABC-complex verstaan we de landbouw + tuinbouw + de toeleverende en de verwerkende bedrijven. Het belang van het ABC-complex in het LEADER-gebied kan afgeleid worden in de volgende cijfers:

- ▶ 9,8 % van de loontrekkende tewerkstelling in de regio Zuidwest Limburg in het ABC-complex
- ▶ 4,9% van de loontrekkende tewerkstelling in de provincie Limburg in het ABC-complex
- ▶ 5,5% van de loontrekkende tewerkstelling in het Vlaams gewest in het ABC-complex

Bovenstaande cijfers geven aan dat er veel meer tewerkstelling is in het ABC-complex in de regio Zuidwest Limburg dan wanneer men dit aandeel gaat bekijken op provinciaal niveau of op gewestelijk niveau.

DETAILHANDEL

In 2021 werkten 3.004 personen in de detailhandel en horeca (34.3% zelfstandigen en 66.1 % loontrekkenden).

Er zijn in totaal 2 207 handelspanden in de regio aanwezig. Deze groep omvat:

- ▶ 750 winkels (34.0%)
- ▶ 390 horecazaken (17.7%)
- ▶ 832 consumentgerichte diensten (37.7%)
- ▶ 235 leegstaande handelspanden (10.6%)
- ▶ 0 panden in verbouwing (0 %)

Het aantal handelspanden is de voorbije jaren teruggelopen, zoals af te lezen in onderstaande tabel. Daarnaast is ook de winkelvloeroppervlakte de afgelopen 10 jaar afgenomen. Verder is zowel het aantal leegstaande handelspanden als de winkelvloeroppervlakte bij leegstaande handelspanden toegenomen in de periode 2012-2022. Vooral de laatste vijf jaar heeft er een sterke toename plaatsgevonden. Zo is het aantal leegstaande handelspanden de laatste vijf jaar met 39% gestegen.

Tabel 14: evolutie handelspanden en winkelvloeroppervlakte

	2012	2017	2022
Aantal handelspanden, incl. horeca	2 422	2 376	2 207
Aantal gevulde handelspanden	2 243	2 208	1.97
Aantal leegstaande handelspanden	179	168	235
Aantal leegstaande handelspanden (%)	7,4%	7,0%	10,6%
WVO [m ²]	231 669	220 699	211 923
WVO: winkels [m ²]	210 537	199 471	184 269
WVO: leegstaande handelspanden [m ²]	21 132	21 228	27 654

Bron: Locatus, via provincie.incijfers.be

Belangrijk is ook de ligging van de handelspanden te bekijken. Uit onderstaande tabel valt af te leiden dat een grootste aantal winkels in het LEADER-gebied tot de categorie 'verspreide bewinkeling' behoort. Dit impliceert dat deze winkels geen deel uitmaken van een ruimtelijk geheel. Verder kan er ook vastgesteld worden dat het winkelaanbod in de categorieën centraal gebied en verspreide bewinkeling gedaald zijn in de periode 2012-2022. Besturen die de vitaliteit van de kernen willen versterken kunnen hierop inspelen en via incentives de verspreide bewinkeling maximaal naar de kern aantrekken. Er dient met andere woorden sterker ingezet te worden op een kernversterkend beleid.

Tabel 15: Evolutie winkels naar type winkelgebied

	2012	2017	2022
centraal gebied (in de kern)	404	371	314
ondersteunend gebied (bv. aanloopstraten)	54	51	54
overig gebied (bv. shoppingcenters)	19	25	24
verspreide bewinkeling	433	388	358

Bron: Locatus, via provincie.incijfers.be

ARBEIDSMARKT

In 2022 telde de regio 76 204 inwoners van 15 tot 64 jaar. 75.2% (=activiteitsgraad) daarvan kunnen we rekenen tot de beroepsbevolking. Dat is hoger in vergelijking met het Limburgse gemiddelde (72,1 %) en het Vlaamse gemiddelde (74,2%). De werkzaamheidsgraad waarbij we kijken naar de groep van 20 tot 64 jaar bedraagt voor de regio 76,4%.

De krapte op de arbeidsmarkt kunnen we duidelijk maken via de doorstromingscoëfficiënt. Die is sinds het laatste decennium in vrije val. Als er 100 personen op de valreep van hun pensioen zijn, staan er slechts 66.1 personen klaar om hun plaats op de arbeidsmarkt in te nemen (cijfers daterend van 01/01/2022). Daarmee zitten we ongeveer op een dieptepunt, omwille van het grote aantal 55 tot 64-jarigen (de generatie babyboomers). Er wordt verwacht dat deze verhouding wel terug zou beginnen stijgen.

In de regio telden we op 01/01/2021 46 199 arbeidsplaatsen: 37 664 jobs in loondienst en 8 845 zelfstandigen in hoofdberoep. Dit aantal jobs is onvoldoende om alle werkenden uit de regio aan een job te helpen. Het pendelsaldo bedroeg in 2019 -6 566, wat betekent dat er meer uitgaande pendel is dan inkomende.

Nog toe te voegen: loontrekkende tewerkstelling per sector (2021)

Vaststellingen i.f.v. LEADER

- ▶ Krapte op de lokale arbeidsmarkt
- ▶ Economische verzwakking van de lokale centrumkernen (daling aantal winkels centraal gebied)
- ▶ Biologische landbouw neemt toe, van 17 bedrijven in 2015 naar 29 bedrijven in 2021.
- ▶ Het aantal hoeveproducenten stijgt van 12 in 2012 naar 42 in 2022. Het aantal hoeveproducenten is dus verdrievoudigd op 10 jaar tijd
- ▶ Terugloop van handelspanden en meer leegstand.
- ▶ Zeer sterke daling aantal landbouwbedrijven
- ▶ Aantrekkelijke regio voor landbouw omwille van de aanwezige vruchtbare bodem (zandlemige tot lemige bodems)
- ▶ Opvallend hoge tewerkstelling in ABC-complex

Bestuur

BESTUURSKRACHT

In deze regio heeft voornamelijk de stad Sint-Truiden een sterkere bestuurskracht (40 845 inwoners). De andere gemeenten in deze regio hebben een inwonersaantal tussen de 7 000 en 16 000 inwoners). Er kan dus gesteld worden dat de bestuurskracht in deze regio eerder laag is. Bovendien is er een zeker potentieel in deze regio voor fusievorming tussen gemeenten.

Hoewel bestuurskracht niet één op één correleert met de grootte van een bestuur, zien we dat in Vlaanderen vooral de kleinere besturen het moeilijk hebben om competente medewerkers aan te blijven trekken, ruimte te maken voor investeringen en continuïteit te verzekeren op vlak van dienstverlening. Gemeenten spelen daarop in door versterkt samen te werken of te fuseren. In het laatste decennium heeft er echter geen fusie meer plaatsgevonden. Tot op heden is er verder ook geen vraag vanuit de gemeenten om te fuseren. Er werd in het recente verleden bij de gemeenten Alken en Wellen bekeken of er een diepgaande samenwerking (en eventuele fusievorming) mogelijk was. Hier is echter geen vervolg aan gegeven.

INTERGEMEENTELIJKE SAMENWERKING

Nog verder aan te vullen met andere samenwerkingsverbanden (bv. erfgoed,...)

In het Oosten van het LEADER-gebied bestaan er voornamelijk intergemeentelijke samenwerkingsverbanden die de landschapsregio Haspengouw als werkingsgebied. Hiertoe behoren voornamelijk gemeenten uit Zuid-Limburg. Er bestaat echter wel een intergemeentelijke samenwerking tussen de gemeenten Borgloon, Gingelom, Kortesseem

en Wellen voor het aanstellen van een intergemeentelijke ambtenaar economie. Daarnaast bestaat er ook een samenwerkingsverband rond erfgoed tussen verschillende Haspengouwse gemeenten.

De noordwestelijke gemeenten uit het LEADER-gebied zoals Halen, Herk-de-Stad en Lummen behoren voornamelijk tot intergemeentelijke samenwerkingsverbanden die West-Limburg als werkingsgebied hebben. Er kan dus over het algemeen gesteld worden dat bestaat over het algemeen echter geen intergemeentelijke samenwerking voor het gehele LEADER-gebied. Bovendien is de intergemeentelijke samenwerking die aanwezig is tot op heden beperkt.

STREEKIDENTITEIT

Er kan gesteld worden dat het LEADER-gebied geen eigen streekidentiteit heeft. Bovendien wordt de regio gekenmerkt door 2 verschillende landschappen. Zo behoren de gemeenten Lummen, Halen en Herk-de-Stad tot de Demervallei. De andere gemeenten in het LEADER-gebied kunnen tot Haspengouw gerekend worden. Het verschil in landschap komt dan ook tot uiting in een verschillende streekidentiteit. Haspengouw kent bovendien omwille van zijn vruchtbare bodem (leembodem) heel verschillende landbouwactiviteiten dan de Demervallei. De Haspengouwse fruitteelt heeft dus ook historisch zeer veel invloed gehad op de streekidentiteit. Vandaag de dag kan Haspengouw als een eigen toeristische regio beschouwd worden. De gemeenten in de Demervallei daarentegen hebben een minder duidelijke streekidentiteit. Het ontbreken van een eigen verhaal voor deze landschapsstreek is ook duidelijk op toeristisch vlak. De gemeenten in deze regio hebben dan ook geen USP. Op vlak van landschap wordt de Demervallei hoofdzakelijk gekarakteriseerd door weilanden. Het is dus duidelijk dat vandaag de dag geen overkoepelende streekidentiteit aanwezig is voor het LEADER-gebied.

Vaststellingen i.f.v. LEADER

- ▶ Geen recente opschaling van gemeenten in de regio
- ▶ Opgebouwde traditie van intergemeentelijke samenwerking tussen Haspengouwse gemeenten (ook met gemeenten buiten het LEADER-gebied)
- ▶ Tweedeling intergemeentelijke samenwerking in het LEADER-gebied: West-Limburg en Haspengouw
- ▶ Meervoudige identiteit met Haspengouws landschap (boomgaarden, glooiend landschap, vierkantshoeves) als vlaggenschip
- ▶ Vagere identiteit voor de Noordwestelijke gemeenten in het gebied (Halen, Herk-de-Stad, Lummen)

